

Redacția: Brașov, p. a. mare Nr. 22
Tipografia: Brașov, p. a. mare Nr. 22
București: A. V. Goldberger
Cluj: A. V. Goldberger
Galați: A. V. Goldberger
Iasi: A. V. Goldberger
Muntenia: A. V. Goldberger
Oradea: A. V. Goldberger
Sibiu: A. V. Goldberger
Timișoara: A. V. Goldberger
Vaslui: A. V. Goldberger
Zalău: A. V. Goldberger

GAZETA TRANSILVANIEI

ANUL IV.

„Gazeta” este în să-care dl.
ABONAMENTUL ANUAL: Ungaria
Pe un an 12 fl., pe șase
luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
Pentru România și strălămate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 franci, pe trei luni
10 franci.
Se prenumără la toate oficiile
postale din țară și din afară
și la dd. colectorii.
ABONAMENTUL PENTRU BRAȘOV:
la administrație, piața mare
Nr. 22, etajul I.: pe un an
10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei
luni 2 fl. 50 cr. Cu dușul în
casă: Pe un an 12 fl., pe
șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
Un exemplar 5 cr. v. a. s. s. s.
15 bani.
Atât abonamentele cât și
inserțiunile sunt a se plăti
înainte.

Nr. 51.

Brașov, Luni, Marți 4 (16) Martie

1891.

Brașov, 3 Martie v.

În numărul trecut am arătat, cum apreciază diarul național sârbesc din Neoplanta, „Branik” atitudinea Românilor față cu uneltirile de maghiarizare și cum se exprimă asupra importanței meetingurilor noastre de protestare pentru cauza popoarelor asuprite.

Astăzi reproducem în estrasă un articol al aceluiași diar sârbesc privitor la cestiunea Kișdedovurilor și la atitudinea Arhierilor noștri în camera magnaților.

Acest articol este caracteristic și instructiv tot odată; caracteristic pentru că dându-și expresiune nemulțămirei și amărăciunii poporului sârbesc, ilustrează nu numai situațiunea acestuia, ci și situațiunea naționalităților nemaghiare din statul ungar în genere; instructiv, pentru că din trista experiență, ce au făcut-o Sârbii cu Episcopii lor, și din slăbiciunea și neînțelegerile, ce-i bântuie în urma acesteia, putem să învățăm încă și noi Români, pe cari Sârbii și-i iau așă ca model.

Eată ce dice „Branik” în numărul său dela 12 Martie:

„E cunoscut, că casa de sus a parlamentului ungar puțin își bate capul de sorțea legilor. . . Regulata lucrare parlamentară a magnaților e foarte simplă: de obicei primesc aceea ce le subșterne camera deputaților.

Desbaterile asupra proiectului de lege despre asilele de copii au fost însă de astădată foarte viue, nu însă din cauză, că dora magnații ar fi voit să desvâltoe opozițiune, să facă sport, ci din cauză, că alte principii mari, alți factori au condus desbaterile. S’au sculat în numele credinței și a naționalității în contra acelu proiect de lege.

Când dicem, că s’au ridicat factorii chemați a apăra legea și

naționalitatea, atunci am arătat deja și aceea, cât de contrar este acest proiect de lege principiilor sănătoșe în educațiunea copiilor. Decă ne temem, că copii noștri se vor cresce în asile în paguba conștiinței religioșe și naționale, atunci ne putem închipui, cât rău va produce această lege când va intra în vigore.

Legea acesta are esențiala țintă de a lăți maghiarizarea. Copilul trebuie să învețe maghiaresc jucându-se și decă e posibil să uite ori să neglige limba sa maternă. Acesta se urmărește prin asiluri, și de aceea trebuie silite comunele prin lege să ridice asiluri, în cari se va vorbi maghiaresc.

Când s’a desbătut proiectul de lege în camera deputaților, ministrul Csáky a dîșu, că guvernul maghiar e cel dintăiu, care a venit cu-o lege ca acesta. De sine înțeles, că *celu dintăiu*, dér acesta nu dora pentru că ministrul ungar de culte ar fi cel mai cuminte, cel mai înțelept dintre ministrii de culte ai Europei, ci pentru că altor guvernici prin minte nu le plesnesce a distruge chemarea familiei și a se amesteca în treburile, cari sunt date familiei a le drege în vatra sa. Crescerea cea dintăiu a copilului trebuie să i-o dea mama și casa. Familia are a decide cine să întregescă chemarea mamei în crescerea copilului. Guvernul n’are decăt să se îngrijescă de răspândirea culte și a civilizațiunei, să se îngrijescă, ca copii ajunși la etatea de școlă, să-o cerceteze regalatu. De asemenea elu trebuie să se îngrijescă de crescerea copiilor orfan și părăsiți, dér ca guvernul să pretindă a regula educațiunea copilului în etatea sa cea mai fragedă — acesta într’adeveru că nu s’a mai pomenit în lume; și sigur va mai trece apă pe Dunăre până se va mai încumeta cineva să urmeze exemplul cinstitului conte Csáky, care vră să „dreseze”

pe copii mici pentru „ideia de stat maghiar”. Și fiindcă guvernul a trebuit să se îngrijescă de maghiarizare, n’a putut să se mai îngrijescă și de trebuințele religioșe și naționale ale copiilor noștri.

Episcopul rom. cat. Dr. Schlauch se teme, că în asiluri, copii se vor învăța a fi indiferenți față cu religia. N’are nimic în contra conversației maghiare, ce e drept, dér îi stă la inimă crescerea lor religioșă, morală, alu cărei succes în asile ilu trage la îndoială...

Apoi când se temă servii acestei biserici, — ce vom dice noi, cum ne vom teme atunci noi biserica noastră și cât mai vîtosu ne va îngriji pe noi legea noastră, noi, *căroră legea ne este identică cu limba și naționalitatea?* La noi e pericolul și mai mare, căci biserica noastră nu e așa de puternică și nu dispune de atâtea mijloce, ca biserica romano-catolică, a se îngriji de crescerea religioșă-morală a micilor săi credincioși...

Pe cât ne temem legea, pe atătă avem să ne temem mai vîtosu limba noastră maternă, care în țera acesta ni-a mai rămasu ca unică timbru alu naționalității noastre...

Pote dice ministrul maghiar câtă va voi, că prin asilurile de copii nu urmărește scopuri meschine, — căci noi bine șim, că atunci când a prezentat acest proiect de lege, a avut înaintea ochilor maghiarizarea. Guvernul maghiar pășese întru acesta, încet, progresiv, dér sistematic... Vrea ca limba maghiară să se răspândescă între naționalități pe contul limbei materne, vrea ca limba maghiară să înlocuiescă limba maternă, vrea ca copilul să se zăăpescă, să nu potă iubi sunețulu limbei materne.

Copilul va amesteca cuvintele, fiindu-i și una și alta limbă necunoscută, și de ore-ce în asil va petrece mai multu ca acasă, limba maghiară îi va păre mai

dragă! La acesta se țintesc. Incetul cu incetul... În contra acestui scop s’au ridicat în camera magnaților Archiereii români precum și episcopul sârbesc alu Ardealului... Ne cuprinde o plăcere deosebită, cetind aceste discursuri, vedend cu câtă căldură, cu câtă iubire de nemu și sinceritate se întrepun pentru poporul lor.

... Dér Români nu s’au sculat numai întru apărarea intereselor speciale ale lor. Ei au apărat legea, care e și a noastră; au apărat viața legală a popoarelor nemaghiare din această țera, au apărat și drepturile noastre, întocmai precum au apărat drepturile poporului și ale bisericii lor... Durerea lor e și durerea noastră; suspinul lor e și suspinul nostru; amărăciunea lor, și amărăciunea noastră.

Primesc Archiereii români mulțumitele noastre cele mai călduroșe, cele mai profunde pentru acele cuvinte bărbătesci și cea apărare păstorască, cu care au luat în scut naționalitățile nemaghiare. Prin apărarea lor au îndatorat și pe poporul sârbesc. Slavă unor Archierei ca aceștia!

Aducend această mulțumită și onore Archiereilor români, ne simțim ca nisce orfan, cari sunt în lume părăsiți și avisați ași căuta hrana înșiși rătăcind prin tot felul de neajunsuri și necazuri, până nu se milostivesce cineva de ei. Ne simțim astfel, căci după mulțamita acesta, primul cuvânt, care ni-se impune, este:

Dér unde sunteți, voi archierei sârbesci?! Voi nu sunteți unde ceră interesele bisericii și ale poporului să fiți; voi vă perdeți atunci, când trebuie să stați pe câmpul de luptă; voi amuțiți și nu auziți atunci, când poporul vostru strigă desperat după ajutor. Trebuie apărată legea strămoșescă — și voi nicăiri! Trebuie

FOILETONUL „GAZ. TRANS.”

Ceva despre trecutul și prezentul Bucovinei.

I.

Intr’o broșurică tipărită și publicată anul trecut, am arătat cu dovești vii și nerăsturnabile, că Bucovina noastră este din străvechime o țera românească și ortodoxă, și că tocmai în considerațiunea acesteia faptă, M. S. Impăratul nostru de acum *Franciscu Iosif I*, a hotărât, că Bucovina să se despărtescă de Galiția cea străină după limbă, datine și obiceiuri, și să fiă o țera autonomă, adecă de sine stătătoare și aternătoare numai de guvernul suprem din Viena.

De astă-dată vrem să cercetăm mai de aproape și mai cu de-amăruntul, unde, după părerea noastră, va fi fost — pe lângă caracterul poporațiunei pământene și principale a Bucovinei, din care considerațiune s’a și acordat Bucovinei autonomia administrativă, — și altă considerațiune, întregitoare aceleia,

care a avut parte de prea înalta declarare a Bucovinei de o țera autonomă despărțită de Galiția vecină.

Aflându-se apoi cercetarea noastră adevărată și întemeiată, vom vedea, ce ar fi să urmeze în faptă din această considerațiune întregitoare și ce a urmat și urmază.

Mai înainte însă de a intra noi în acea cercetare, socotim a permite, că pe lângă numai ceva semn omenesc de dreptate, multă bănuire s’ar încungura aici în țera, de o parte, și multe păcate ar rămână nefăcute, de altă parte, decă conlocuitorii noștri bucovineni, ce nu-să bășinași, ca și noi Români și ortodocșii, ară câtă în cartea trecutului acestei provințe, ce forte li s’ar și căde să facă, căci astăzi pe unul și același pământ cu noi trăesc, pe unul și același pământ cu noi se hrănesc.

Se știe, că Bucovina a dat’o Turcia împărăției Austriei prin convențiune seu urice de învoelă între ambele părți, încheiată la 5 Maiu 1775. Acestă daniă,

iscălită și de Turcia și de Austria, cuprinsă în sine, că Turcia dă, și Austria primesce Bucovina pe temelia, seu în starea de „status quo”, adecă în acea stare, în care se afla Bucovina în vremea daniei ei de către Turcia la Austria, adăgându-se la acelu cuvânt „status quo”, că Austria îl *garantază*, că adecă ea acea stare de „status quo” o va și respecta în Bucovina și o va ține.

Am auzit de multe ori dicându-se și întrebându-se, că ce stare de „status quo” a fost aceea, care a garantat’o Austria Bucovinei?

La acesta răspundem: Acea stare a fost de două feluri: una de drept și alta de nedrept. Starea de drept a Bucovinei a fost aceea, care era conformă raportului legiuit dintre Moldova, a cărei parte era și Bucovina, și dintre Turcia; ăra starea de nedrept a fost cea contrară acelu raport legiuit, fiă că acea contrarietate să fi fost din vina Moldovei, seu din vina Turciei.

Raportul de drept alu Moldovei către Turcia și alu Turciei către Mol-

dova, după cum e de a se înțelege elu după dreptul dintre statur și popore, n’a fost și nici n’a putut fi altul, decăt raportul statorit între Moldova și Turcia prin tractate formale, încheiate între aceste două statur. Se’nțelege deci, că Turcia acelu raport de drept l’a cedat Austriei și asupra Bucovinei, și Austria a primit acelu raport cu cuvântul *status quo*.

Să cercetăm acum acea stare seu raport, în care se afla Moldova față cu Turcia în vremea dării Bucovinei la Austria, băgându noi aici în seamă dreptul, nu nedreptul. Căci afară de totă îndoială și Austria dreptul „status quo” l’a băgat în seamă la facerea și iscălirea daniei și primirei Bucovinei sub aripa sa.

Drepturile, ce le-a avut Turcia asupra Moldovei și Bucovinei, și drepturile, ce le-a avut Moldova față cu Turcia, ca atari, adecă ca *drepturi legiuite* au, fost, cum șiserăm mai sus, puse la cale și aședate prin urice de învoelă, ce le-a încheiat Moldova cu Turcia, și anume:

apărată limba maternă, a căreia sunetă vă petrece și pe voi în viață, dela lăganu începând și până la mormânt — er voi fi denegați această apărare! . . .“

Conferința alegătorilor români în Arad.

Arad, 13 Martie, 1891.

În sfârșit aradianii și-au împlinit și ei datorința de Români, protestându solemn și cu totă energia în contra proiectului de lege, prin care guvernul maghiar a inventat un nou sistem pentru maghiarizarea naționalităților din patriă.

Conferința alegătorilor români, adunați la otelul „Crucea albă, a fost împunătoare și demnă de cauză, ce apărăm. Românii s'au arătat toți solidari în apărarea limbei și culturai naționale, afară de câteva existențe catilinare, pe cari cu altă ocaziune le vom numi cu numele, ca lumea să-i cunoscă și să-i potă judeca după merit.

În ființa de față a căpitanului de poliție, dl. Sarlot, conferința s'a constituită sub președința meritosului protopop al Șiriei, *Georgiu Popoviciu*, care prin un discurs acomodată și însuflețitor a deschis adunarea accentuându, că după constituțiunea țerei avem dreptă a ne spune dorința și părerea față cu proiectul de lege pentru asilele de copii, mai ales că în camera deputaților nici un glas românesc nu s'a ridicat pentru apărarea dreptului de limbă al poporului român.

A urmat apoi constituirea biroului și după acesta espunerea situațiunei în detaliu prin dl. *Dr. G. Popa*. Nimeni n'a tractat cu așa profunditate și temeinic cestiunea asilelor de băieți, ca și densusul. Savantul pedagog a destășurat toate temeierile în contra acestui proiect de lege în următorul discurs clasic:

Domni alegători! Proiectul de lege voesce să autorizeze pe guvernă a dispune, ca pruncii din familiă, și încă dela frageda etate de patru ani, să-i ducă a le face educațiunea în asile.

Ca să judecăm valorea unei asemenea instituțiunii, și urmările ce potă să le aibă, caută să aruncăm mai întâiu o privire peste istoria educațiunei și a pomenitoru asile, căci trecutul este o comoră de învățături și esperințe.

Vom vorbi așa-déră despre educațiune, despre asile și despre proiectul de lege subșternut acum la dietă. Dorindă a ne lumina bine, luăm firul cam din departe, însă vom cerca să fim scurți la vorbă, să nu abusăm de paciința onoraților ascultători.

I

Arta educațiunei, pedagogica, își are începutul său cel mai vechiu în Asia.

Istoria l'a numit timpul educațiunei „substanțial“ său de stat.

Poporul era substanță său materială în mâna statului. Autori de renume convină a caracteriza starea de acolo pe scurt în aceste cuvinte: „pruncii erau mai mult ai statului, decât ai părinților“. Dér tute erau ale statului, și acesta își avea în frunte pe autocratul său, cu scopuri separate de a-le supușilor, și prea adese-ori cu interese și cu dorințe separate. Un despot și o glotă de sclavi, acesta este icóna statelor din Asia.

Sub pondul statului, omul se vede lipsit de ori-ce mișcare liberă, lipsit de speranță, că își va pută corege sörtea. În consciința acestei neputințe, cade în quietermă, lenevire, în o tristă lăpată. Nu-l mai interesează nimica, nici existența statului. Statele se ruină, Assiria Media, Persia, până la cele mahomedane, cari se cugetară la un remediu.

Și care era remediul? Dēcă vedură, că nu se potă susține din interesarea supușilor, cercară forțe nouă în armate nouă. Așa începură, încă de prin seculul al 13-lea, să cumpere sclavi dintre ómenii tineri, mai apoi luară prunci mici, răpindu-i din sinul familiei dela popóre învinse. Pe tinerii cumpărați, și pe băieții răpiți, ni și i turciră. Din acești turciți sau crescută armatele, ce se presentară la Constantinopole sub nume de „ieniceri“, érá în Egipt sub nume de mamluși său „mameluci“, și se susținură până în seculul curent. Nu aveau o lumea altă legătură, decâtă pona Sultanului.

Acesta fú, în ultima analiză, rolul educațiunei substanțiale: ieniceri și mameluci.

Dér cine schimbă religiunea, legătura sa cu Dumnezeu, cine n'a cunoscută pe ai săi, familia său originea sa, ori că și-a uitat de acestia, acela nu potă ține credința nici la Sultanul. Rebelară deci de repetite-ori, ieniceri și mameluci; prădară țeri și popóre, încat astăzi numai pușini și miseri ómeni trăsesc pe un teritor, carele ar nutri de patru ori mai mulți și în prosperitate.

Noi nu afirmăm și nu presupunem, că döră guvernul, său atare partidă politică din țéră, ar voi să reactiveze, aici în Ungaria, educațiunea substanțială, în serviciul cutărui scop separat său fictiv al statului. Însă nu putem totodată să ne înfundăm urechile la glasul și învețatura istoriei; nu putem închide ochii, la cele ce le vedem în proiectul de lege. Dice acest proiect de lege, că pruncii, în frageda etate, se vor ridica din familiă, ducându-l în asile, acolo să învețe încă și altă limbă, și nu eschide acea posibilitate, că vor să învețe acolo și alte rugăciuni străine, nu „Tatăl nostru.“

Onorați Domni! Dēcă considerăm aceste sforțări încă, dēcă socotim, că asemenea tendințe odată puse în pornire, ce urmări și direcțiuni potă provoca în viitor, atunci nu ne putem ascunde temerea și presupunerea, că acest proiect de lege asemănă prea mult cu educațiunea din Asia, și că suntă prea asiatică acele stăruințe, cari cu atata neastămpără bată la porța civilizațiunii europene și creștine.

II.

Trecu acum la al doilea moment mare în pedagogică, că istoria ni-l'a numit educațiunea „individuală“ său subiectivă.

Educațiunea individuală este meritul clasicității romane. Ea s'a dezvoltat în continuă opozițiune cu vederile Asiei. Nu purcede dela statul la individ, ca Asia, fără dela individ la stat.

Individul este subiectul drepturilor. Individul se educa pentru libertate, cultură, asociabilitate, că numai din atari indiviți se potă compune un stat liber, cult, érá din asociabilitate urmază ordinea publică. Statul fiind în serviciul și spre binele tuturor, toți sunt interesați la existența și la suveranitatea aceluia. În scurt, statul său patria este însuși poporul, avându și întru toate ale lor scopuri comune și congruenți. Érá în al doilea resbelu samnită, așa vorbia tribunul cătră feciorii săi în arme: ce este patria? nu zidurile orașului, nu acoperemintul caselor, fără suntem noi patriă! — Traducându deslușirile tribunalului în limbaj aplicat la noi, vom dice, că noi Românii suntem cu națiunile conlocuitoare încă patriă pe aici, pe întreg orientul monarchiei, noi cei loviți și diripiți.

Este de prisos să espun în detaliu, pentru-că știți cu toții, ce a putut face, cu asemenea vederi, educațiunea individuală a Românilor?

A creată o literatură și o cultură, amândouă nemuritoare, și a întemeiat națiuni ce nu potă peri. Deci, domnilor, noi nu putem peri!

III

Acestă educațiune individuală a primit' o Domnul nostru Isus Christos, ca să ni-o perfecționeze și să ni-o sfințescă, până să ne conducă ia sintesa armonică între țéră și poporațiune, și care sintesă a dată nascere acelu concept sublim și moral, cel numim „patriă“ în sensul culturai moderne.

Dintre acele daruri, ce le avem dela Christos, accentuăm aici mai vartos două, și anume: unul, că individualitatea a căpătată o aprobațiune etică religioasă, când pe om l'a făcut Domnul biserice și-și, locaș Duhului sânt. Celalalt dar ni-l'a dat în acea învățatură sublimă, cumcă familia este și are să fiă un sacrament.

Familia un sacrament! De acum a luat un sbor nou problema cea mare a familiei în misiunea de cultură a omeniei, și numai de acum femeia, óre-cum desconsiderată prin tóte culturile de mai nainte, devine întru adeveră egală bărbatului. Așa dice Sf. Ioan gură de aur: Este Domnul nostru Is. Christos, carele a șters blăstemul de pe femeia!

Femeia, odată egală bărbatului înaintea lui Dumnezeu și în societate devine un isvor nesecat de virtuți pe terenul religiosității și al educațiunii, virtuți, ce le practică în sinul familiei, dimpreună cu bărbatul și cu pruncii lor. Împreună dau învățatură pruncilor, împreună înghenunchie și împreună se rógă lui Dumnezeu, la icóna lui Christos, că numai pe Christos îl avem ideal său model la educațiune. În scurt: familia creștină este o școlă mică și tot-odată o mică biserică. Părinții consideră pruncii de un dar dela Dumnezeu. Pruncii în iubirea părinților vedă și înțeleg iubirea lui Dumnezeu pentru ómeni, că părinții pe Dumnezeu îl represintă. Clement Alexandrinul descrie această familiă în cuvintele: Mama, bucuria pruncilor, soția, onóra bărbatului, toți împreună lauda lui Dumnezeu!

Resumăm pedagogica creștină, citându pe un renumit pedagog din zilele noastre, este Dr. Carol Schmidt, carele ne înveță așa: „Familia, școlă și biserică suntă cei trei directori ai educațiunei. Unul fără altul nu potă fi. O școlă, fără familiă și fără biserică ni-ar aduce un felu de omenime, carea n'ar pută găsi calea, ce duce de pe pământ la ceru. Dela familiă primesce școlă pe baiat, că educându-l mai departe, să-l pregătescă al da bisericei.“

Credă, că ne-am luminat despre educațiune peste tot și deschilinită despre aducațiunea creștină, pe care se bazează civilizațiunea de astăzi. Aici este döră locul, să ni dăm sémă, în particular, despre rezultatele acestei educațiunii creștine la noi Românii. Drept rezultate constatăm, că din sinul națiunei noastre, nici tronul, nici patria n'a avut vre-odată un trădător, religiunile și națiunile conlocuitoare n'au găsit la noi nici-odată vre-un insultător. Am fost și suntem cetățeni de model, gata la sacrificii pentru binele comun. De ce dér să nu ni-se lase nouă aceste calități și ale noastre virtuți? De ce vor să experimenteze cu noi, de ce proiectul de lege vrea să ne oltuescă cu doctrine străine?

IV

Acum să ne întrebăm despre asile, ce sunt și cum s'au început?

„Asile“, românesce s'ar pută traduce și cu numerea „locuri de scăpare“. Asemenea locuri, pentru băieții mici, se întemeiară, pe la finea secului trecut, și cu începerea secului curent, prin Olandia, Scoția, Franca, Germania etc.

Erau mai ales lucrătorii dela fabrici, că nu puteau trăi din mica lor simbră, dér și robotele erau pe aiurea forte apăsătoare. Femeile, căutară să mērgă și densesle la lucru — afară de casă. Dér unde se și lase și se și încredințeze băieții? La un loc comun, sub îngrijirea unei bătrâne. Erau deci, asemenea case, nise institute de filantropiă, dér nu un ochiu în catena educațiunii. Cu timpul să mai perfecționeze acele asile, deveniră grădini de prunci, dér nu i-a trecut prin minte nici unei legislațiuni din Europa cultă, ca din acele asile să facă prin lege pozitivă un institut de educațiune, până-ce acum, legislațiunea țerei noastre este prima, a iniția atari lucruri. (Va urma.)

SCIRILE ȚILEI.

Alegeri comunale. Împlinindu-se mandatul de 6 ani a acelor membri din reprezentanța orașului Brașov, cari au fost aleși în anul 1885, se va face o nouă alegere. Membrii, a căror mandat

întâiași-dată la anul 1512, sub stăpânirea lui *Bogdan Vodă*, fiul și urmașul lui *Stefan Vodă cel mare*, — care tractat de învoielă, la anul 1530, sub domnia lui *Vodă Petru Rareșu*, l'a acceptat și întărit și Sultanul *Baiazid I*, — și a doua óră, pe la mijlocul secului XVII, între Domnul Moldovei *Vásile Lupu* și între Sultanul Mahomed IV.

Acastă învoielă mai din urmă este mai precisă și mai lămurită, și de aceea și de densa ne-om folosi aici, deși nu mai pe scurt.

În învoela acesta dintre *Vodă Vásile Lupu* și Imperatul turcesc *Mohamed IV*, se asigură Moldovei din partea Turciei libertatea și neatărnarea politică, așa cum această libertate și neatărnare a avut' o Moldova și până atunci, adecă libertate suverană (art. învoelei 2, 3 și 9). Sultanii turci se îndatoresc a nu se amesteca în trebile țerei (art. învoelei 2, 3, 4, 11). Țéra Moldovei rămâne în dreptul său de până atunci, a și alege pe Voievođi, și Turcia se în-

datoresce a-i recunosc (art. 11). Intregitatea pământului țerei Moldovei, Turcia o chizeșuiesce, (art. 5). Turcilor nu li-a fi ertat să se așede în Moldova; érá Moldovenilor în Turcia, da (art. 6, 7). Turcia se îndatoresce pentru viitor a apăra Moldova de ori și ce dușmani de dinafară (art. 12). Și în sfârșit Turcia va avé numai numele de *Superioră*, adecă mai mare peste suveranitatea Moldovei.

Datoriile Moldovei cătră Turcia au fost peșcheșul (birul) stipulat și ajutor armat în resbóiele Turciei, érá mai multă nimica.

Acastă basa legală, pe care a putut Turcia după dreptă să dea Bucovina, ca parte a Moldovei, Austriei. Starea însă nelegiuită, starea de nedrept în care s'a aflat Moldova la primirea Bucovinei de cătră Austria, aceea amă dís și așa și este peste totă indoiala, că Austria n'a băgut' o în sémă, fiind-că acea stare nu era legiuită, nu era o stare de drept, ba nu era nici măcar omenescă. Acea stare a fost urmarea numai a unor sa-

movolnicii barbare și păgâne din partea Turciei, său mai adeverat din partea ministrilor Sultanului. Despre aceste sa-movolnicii, étă ce dís lumea și dice și astăzi:

„Drepturile Sultanului asupra Moldovei se mărgineau numai la tribut (bir) și la superioritatea protectoare asupra Moldovei. Că Turcia și-a posvolit mai mult și a abusat de drepturile sale în contra uricului de învoială cu Moldova, urcându tributul, numind Voievođi, dând fermane și hășerifuri, adecă porunci volnice, și făcându în țéră crușim și jafuri de tot felul, prin această Turcia a făcut ceva, la ce n'a avut nici un drept. Érá ea singură nu pută se și însușescă nise drepturi, pe cari i-le denegau tractatele de învoială cu Moldova. Prin aceea deci, că Turcia, în contra tractatelor își posvoli strimbătășiri și apucături arbitrare asupra celora, pe cari avea să-i ocrotescă, ea a frânt îndatoririle, ce le-a luat asupra sa. (Colson, Neugebauer, Maier ș. a.) (Va urma.)

a respirat pot fi realeși. Alegerile se vor face *Mercuri în 6 (18) Martie a. c.* dela 9 ore a. m. până la 4 ore d. a.

Cercul al III-lea (Soheiu) alege 15 membri și 6 suplenți. Președintele electoral al acestui cerc este d. adv. Iuonț Lenger, locuitor d-lu adv. Sorescu.

Cercul al V-lea (Blumăna) alege 8 membri în comună și 4 suplenți. Președintele electoral este d-lu Gottlieb Schlandt locuitor d. Lazar András.

În celelalte trei cercuri electorale României n'au candidat.

**

În contra administrației de stat. În două dintre cele mai impopulate comitate ale Ungariei, anume în comitatul Pestei și al Bihorului, cari la olaltă numără ca la un milion de suflete, s'au pornit mișcări în contra introducerii administrației de stat. În comitatul Bihorului însuși vicespanul stă în fruntea mișcării. Ambele comitate vor protesta în adunările comitetelor administrative.

**

Defraudări și mituirii. Fisogăbirul Ioaș Fabry din Bogșa a fost judecat din partea comisiei disciplinare a comitatului Caraș-Severin la pierderea oficiului din cauza mai multor păcate și fărâdelegi. Între altele s'a arătat, că primarul și notarul din comuna Fireșu, cum și alți funcționari, numai prin mituirea lui Fabry au putut încăpe în funcțiunile lor; pe lângă acesta, s'au constatat mai multe înșelăciuni și defraudări. — Notarul Petru Barbosu din Giroc a fost condamnat din partea tribunalului din Timișoara la 4 ani închisoare și la pierderea oficiului pe timp de 10 ani, cum și la restituirea sumelor defraudate în paguba diecesei române gr. or. din Arad și a pădurilor erariale dela Lugoșu. Pe lângă aceste defraudări, susu șifulu notarului a fost acuzat pentru înșelăciuni comise în numele comunei. Contra sentinței a apelat atât acuzatul, cât și procurorul.

**

Primate al Ungariei, după cum se telegrafiază din Roma, va fi numit Metropolitanul din Agria, Iosif Samassa; ér scaunul primărial e aproape sigur, că se va strămuta dela Strigoniu la Budapesta. În privința ambelor acestor cestiuni guvernul unguresc este deja deplin înțeles cu Vaticanul.

**

Juncțiune de căi ferate ungare-române. Desbaterile asupra juncțiunii de căi ferate ungaro-române s'au terminat, și în 14 Martie n. reprezentanții guvernului român au părăsit Budapesta pentru a se întorce acasă.

„Egyetértés“ dăce, că se bucură din inimă de rezultatul acestor desbateri nu numai pentru-că cu ocaziunea acesta s'au rezolvat în timpul celui mai scurt cestiuni, cari ani de zile au stat neresolvate, ci și pentru-că „acest rezultat“ — dăce foia ungurescă — „este a dovadă despre raporturile cu totul intime dintre guvernul român și guvernul ungar“. Sperăm și dorim dăce în fine „Egyetértés“, „că această convingere, amicală să se repete și în viitor cât mai des“.

**

Iredentiști belgieni. Se scrie din Bruxella, că în ziua de 10 curentu atât în Bruxella cât și în alte orașe din Belgia au atras atențiunea generală nise afișuri cu inscripțiunea: „Patria Belgica irredenta“ și constau dintr'o hartă mare a Belgiei cu adausul provinciilor Artois, Flandre și Hainaut cucerite de regele franciei Ludovic XIV. Harta se împarte și publicului prin oraș. În unele orașe din provinciile ele au fost îndată confiscate de poliția. Colonia franceză și amicii franciei din Bruxella se simt foarte atinși din cauza acestei manifestațiuni.

Din Bucovina.

Cernăuți, în 28 Febr. (12 Mart.) 1891.

Evenimentul principal, de care se ocupă societatea bucovineană română, sunt alegerile efectuate de diferitele partide la senatul imperial.

Românii bucovineni, în deplină conștiință de importanța cauzei, se consolidează în societatea politică „Concordia“ și își stipulează de cu timpuriu punctul de mâncare, în această cestiune.

Mai întâiu, cerându-se dela foștii ablegați români rațiociniul asupra activității lor ca atari, s'a accentuat cu totă serioșitatea, necesitatea prezentării ablegaților în viitor, în mijlocul cercurilor electorale spre a le informa despre cursul mersului în afacerile pretinse de alegători.

Referitor la trista aparință, și faptul real, că un bărbat, de altcum celebru și de ore-și-care vașă, și-a permis „de nobis sine nobis“, a împărți patria-ne bucovină în două lagere, recunoscându-se partidul rutenă ca un factor nou în țară cu pretensiuni politice, și dându-i-se, spre manifestarea cerințelor lui, trei locuri în dieta țării, ér în senatul imperial succedându-i numai unul și acesta prin presiunea și intervenirea forțată a guvernului, și-a exprimat respectul delegat de până acuma al cercului rural Coțman Vișnița indignațiunea sa, accentuându, că nici-când nu va concede acest dualism pe cât de neînțeles, pe atât de dăunător și în detrimentul populațiunii române, deși, durere, nu fii realeși.

Deși spiritele în genere nu erau coînțelese cu activitatea de până acuma a foștilor ablegați la senatul imperial, neavându nici un unic fapt realizat din multe dorințe și pretensiuni ale țării noastre, afară de esoperarea ablegatului național Dr. Ioan Zotta, ca să se introducă limba de propunere română, în locul celei germane, la gimnaziul superioru suceveni în cele 4 clase inferioare, totuși s'a declarat adunarea membrilor „Concordiei“, punându-li-se noilor ablegați un program marcat de activitate, la alegerea veteranilor ablegați, și sperăm cu firmitate, că întregindu se numărul de până acuma cu noul ablegat din partidul național Eudoxiu Hurmuzachi, avem cauză să ne așteptăm, că cel puțin unele din aspirațiunile noastre, pe terenul cultural, bisericesc și social, își vor afla realizarea.

Cea mai importantă cauză e „congresul bisericesc“ și dorim ca delegații noștri să rectifice încrederea pusă în ei prin realizarea acestei instituțiuni vitale, dela care cu totu cuvântul putem dăce, că depinde viitorul nostru pe toate terenurile de esistență. Mandatul la senatul imperial din partea curiei proprietarilor mari, la care aparține fondul religios ortod. orientat și se reprezintă prin consistoriu și cei trei egumeni mănăstiresci, îl obțin consilierul consistorial I. Zureanu, prin pactul, că de va fi ales, își va prezenta petițiunea de pensiu. Prin acest pact, consistoriul se mântue de o calamitate, ér țera își aduce aminte de refrenul „incidit in Scillam, qui vult evitare Charibdim“.

Datoria publică a României.

La 1 Aprilie 1890 datoria publică a României reprezintă un capital nominal de 900.518.176 fr.

În cursul anului 1890—91, dela 1 Aprilie 1890, până la 1 Aprilie 1891, urmază a se amortisa, după tabelele de amortiment stabilite pentru fiă-care împrumut în parte o sumă de 8.656.635 franci.

S'a mai rescumpărat până la 30 Septemvre 1890, rentă perpetuă pentru 9.216.135.

Astfel la 1 Aprilie 1891, datoria

publică urma a se reduce la suma de 891.302.040 fr.

Acest total însă se modifică prin două împrejurări:

1) Prin conversiunea obligațiunilor de căi ferate 6% din 1880 în titluri de rentă 4% amortisabilă, după care datorii publică, pe de-o parte urmază a se soade cu 230.960.000 lei, capitalul obligațiunilor 6% ce s'a chemat la conversiune și la rambursare; ér pe de altă parte se adaugă cu 274.275.000 lei capitalul nominal al titlurilor de rentă 4% amortisabilă, ce s'a emis în schimb obligatiunilor 6%. Din această operațiune rezultă un spor de capital datorit de 43.415.000 lei.

2) Prin contractarea unui nou împrumut ce se va efectua în cursul lunii Februarie 1891, prin emisiune de titluri de rentă 4% amortisabilă, pentru un capital nominal de 45 milioane lei, necesar la plata lucrărilor extra-ordinare, deja aprobate și deja începute.

Totalul datoriei publice dela 31 Martie 1891 se va ridica dér la suma de 979.717.040 lei, 98 bani.

Cu toate, că capitalul datoriei publice a crescut cu aproape 80.000.000 lei, anuitatea necesară pentru anul 1891—92 se ridică la suma de 56.976.513 lei, 16 bani, adică cu 49.562 lei, 76 bani, superioară anuității din anul curent care este în sumă de 56.926.950 lei, 40 bani.

Acest rezultat se datorează exclusiv conversiunii, care s'a putut efectua în condițiuni foarte satisfăcătoare. „C. F.“

Corespondența „Gaz. Trans.“

N.-Halmagiu, Martie 1891.

Părintele diaconu Enea Joldea, învățător primar la școala centrală confesională română gr. or. din Halmagiu, a îndemnat pe mai mulți tineri din popor, ca uniți între sine, să aranjeze o petrecere românească în favorul bisericii gr. or. din loc, cu scopul de a se procura un rând de ornate diaconesce.

Petrecerea s'a arangiat la 24 Faur și a fost cercetată de un publicu peste așteptare numeros, toți frunțașii și inteligența română din Halmagiu și juru s'a prezentat la această petrecere; au fost mulți și de alte naționalități, cu deosebire inteligența maghiară din Halmagiu totă a luat parte.

S'a început petrecerea la 8^{1/2} ore s'era și s'a continuat în cea mai bună ordine. În paușă s'a jucat cu multă destoinicie „Bătuta“ și „Călușierul“ de 9 tineri voinici, îmbrăcați în costum național. Așa mult i-au plăcut publicului aceste jocuri, încât tinerii călușeri au trebuit să le repeteze.

Restul material al petrecerii a fost îmbucurător; se crede că venitul curat trece peste 65 fl. Așteptăm în privința acesta darea de seamă a comitetului. *Un participant,*

Mulțamită publică.

Biertan, 11 Martie 1891.

Preoții și învățătorii de ambele confesiuni din opidul Biertan împreună cu tinerimea, au arangiat în 25 Ianuaru n. c. un bal în favorul școlărilor lipsiți de mijloce. Cu această ocaziune au suprasolvit următorii domni:

Ioan Chendi, administrator prot. gr. or. în Mediaș 2 fl. Ioan Moldovanu, protopop gr. cat. în Mediaș 1 fl. Carol Rössler, ingineru cu locuința în loc 1 fl. Mihail Maurer, jude opidan în loc 1 fl. Iohann Thulner, medicu în loc 1 fl. Friedr. Schuller, mare proprietar în Erdö. Sz. György 1 florin, Nicolau Lichirie, notar în Copșia mare 50 cr.

Pe această cale în numele comitetului arangiator aduc domnilor contribuitori cea mai cordială mulțamită.

Vasilie Isailă, Teodor Avram, paroch. paroch.

Teatru german în Brașov.

Griseldis vechia tragedia, care s'a scris odinioară anume pentru teatrul

curții, de directorul teatrului de atunci Friedrich Halm, s'a reprezentat Sâmbătă și aici la noi. În piesa acesta se dăce, că s'a luat de motiv vechia fabulă germană, care ne desfășura un caracter de feră al unei femei. Griseldis, eroina piesei, fii jucat de d-șora Weiwurm cu mult efect așa, că a mișcat adănc pe ascultători. D-l Dieffenbacher, ca Percival avu un rol mai nemulțamitor pentru el, dér cu atât mai greu, și a dat și de astă-dată probă de destoinicie lui.

*

„Die Wettschwimmerin“ seu „Das Donauweibchen“, comediă cu cântece de I. Taube, musica de M. Unger, care s'a jucat Duminecă a avut foarte multă haz și este un neseoat isvor de glume. Publicul a risu cu poftă în tot decursul piesei. D-lor Mannel, Seeling și d-șorelor Rafael, se atribue multă această reușită. D-l Mannel (ca Schüsswald) a fost foarte comic. Elu cântă și un cuplet înprovisat de el, care se referea la Brașov și la societatea de aici și care fii foarte mult aplaudat. D-ra Rafael (ca Susi) a fost de tot drăgălașă, organul ei plăcut, mișcările și interpretarea naivă a rolului ei plăc mult.

Măne, Marti, se va reprezenta pentru a doua oară „Der Feldprediger“ operetă de Milöcker.

DIVERSE.

Jertfele Siberiei. D. N. Jadrinzeff, unul din exploratorii vestiți ai Siberiei, a întocmit o statistică a deportaților în Siberia după arhivele și registrele închisorilor. Etă câteva date din această statistică:

Dela 1807 până la 1881 au plecat în exil în total 642.000 de omeni, dintre cari mai mulți de 100.000 au însoțit de bună voie pe condamnați. Din suma întregă a deportaților, 210.000 s'au trimis numai în anii 1867—1879, și din aceștia mai bine de jumătate pe cale administrativă, adică fără sentință judecătorească.

Din exilații anilor 1823—1879, 15 la sută au fost femei.

Marșul exilaților dela Moseva trece prin Nișni, Kazan, Perm, Iecatherinoslav, Tiumen, Tomsc, Acinsc și Irutsc. Pe drum mor de obicei 10 la sută din deportați.

Cei mai mulți din exilați rămân în Siberia apusă (dela 1870 până la 1881: 113.375), în Siberia răsărită care e cu mult mai întinsă se trimitt mai puțin (dela 1870 până la 1881: 88.818).

Necrologu.

Samuil Cirlea, a răposat în Abrud la 10 Martie n. c. în etate de 49 de ani. Pe răposat îl deplângă consăgenii săi Nicolae Cirlea, măestru și proprietar; Mihai Cirlea, notar publ. r., și alte numărăose rudeni și amici.

Cursul la borsa din Viena.

din 14 Martie st. n. 1891.

Renta de aur 4%	105.75
Renta de hărtă 5%	101.05
Împrumutul căilor ferate ungare	
aur	114.75
dto argint	98.70
Amortisarea datoriei căilor ferate de ostu ungare [1-ma emisiune]	—
Amortisarea datoriei căilor ferate de ostu ungare [2-a emisiune]	—
Amortisarea datoriei căilor ferate de ostu ungare [3-a emisiune]	112.25
Bonuri rurale ungare	92.—
Bonuri croato-slavone	104.50
Despăgubirea pentru dijma de vinu unguresc	—
Împrumutul cu premiul unguresc	139.75
Losurile pentru regularea Tisei și Seghedinului	130.—
Renta de hărtă austriacă	92.15
Renta de argint austriacă	92.15
Renta de aur austriacă	110.35
Losuri din 1860	133.50
Acțiunile băncei austro-ungare	98.—
Acțiunile băncei de credit ungar.	87.25
Acțiunile băncei de credit austr.	312.50
Galben împărătesc	5.99
Napoleon-d'or	9.12
Mărc 100 imp. germane	56.45
Londra 10 Livres sterlinge	114.90

Proprietar:

Dr. Aurel Mureșianu.

Redactor responsabil interimar:

Gregoriu Maior.

Cursul pietei Braşovului.

din 16 Martie a. c. 1891

Table with exchange rates for various currencies including Banconote româneşti, Argintiu românesc, Napoleon-d'ori, Lire turcesc, Imperial, Galbin, Seris. fonc., Ruble rusesc, and Mărci germane.

Casă de vîndare.

In Braşov (cetate) se află de vîndare o casă nouă cu unu etajiu. Informaţiuni se pot lua la d-lu Frideric Stenner, comissionar, Strada Căldărarilor No. 39.

Mare depositu din fabricatele lui Schroll.

Ne luăm voia a face atente pe onor. Dóme din oraşu şi imprejurime, că ținem necontentu unu mare depositu din fabricatele lui Schroll, precum: Chifon in tóte calităţile şi lăţimile, Creton prima pentru cearşafuri (lepedeie) de plapomă in lăţime de 156, 175 şi 200%.

PREȚURILE ORIGINALE ALE FABRICEI.

Invitându pe onor. noştri muşterii pentru procurarea celor de lipsă, semnămu

M. Eisenstein şi fii

543,3-2

Braşov, piaţa No. 90.

Mare depositu din fabricatele lui Schroll.

ABONAMENTE

„GAZETA TRANSILVANIEI“

Preţul abonamentului este:

Pentru Austro-Ungaria:

Pe trei luni 3 fl. —
Pe şese luni 6 fl. —
Pe unu anu 12 fl. —

Pentru România şi străinătate:

Pe trei luni 10 fr.
Pe şese luni 20 fr.
Pe unu anu 40 fr.

Abonamente la numerele cu data de Duminecă.

Pentru Austro-Ungaria:

Pe anu 2 fl. —
Pe şese luni 1 fl. —
Pe trei luni 50 cr.

Pentru România şi străinătate:

Pe anu 8 franci.
Pe şese luni 4 franci.
Pe trei luni 2 franci.

Abonamentele se facu mai uşor şi mai repede prin mandate poştale.

Domnii, carî se voru abona din nou, se binevoiescă a scrie adresa lămurit şi a arăta şi pošta ultimă.

Administraţiunea „Gazetei Transilvaniei.“

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabilu din 1 Octomvre 1890.

Large railway schedule table with columns for routes (Budapesta, Predealu, Sibiu, etc.), train types (Trenu accelerat, Trenu de pers.), and departure/arrival times.